

Підвищення фахового рівня вчителів початкових класів області в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа»

Подано розробки тренінгових занять за модулями «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів», «Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи. Тема „Множинний інтелект: інструмент для дослідження і розвитку особистості”», «Педагогіка партнерства: сутність, основні принципи. Тема „Робота з батьками”». Матеріали цих занять будуть корисними для тренерів-педагогів, учителів початкових класів.

Ключові слова: Нова українська школа, початкова школа, підвищення кваліфікації, тренінг, оцінювання навчальних досягнень учнів, інтеграція, педагогіка партнерства.

Yendrushchuk S. M., Nykytiuk L. M., Muliar O. P.
Increase of the Professional Competence of Primary School Teachers of Volyn Region in the Conditions of the «New Ukrainian School» Concept.

The article deals with the development of training according to the following modules: «Peculiarities of Assessment of Students' Academic Achievements», «Integration: Thematic and Activity Approaches. The topic „Multiple Intelligence: A Tool for the Study and Development of Personality”», «Pedagogy of Partnership: Essence, Basic Principles. The topic „Work with Parents”». The materials of these classes will be useful for trainers-teachers and elementary school teachers.

Key words: New Ukrainian School, elementary school, advanced training, training, assessment of student achievements, integration, partnership pedagogy.

Найважливіший чинник підвищення якості освіти – створення умов, які активізують професійно-пізнавальний пошук педагогів, сприяють розвитку їхніх творчих сил, самостійності наукового стилю мислення. Саме в цьому напрямі й має працювати методична служба всіх рівнів. Її збалансована діяльність допоможе освітянам успішно впроваджувати в життя принципи Нової української школи.

Відповідно до Закону України «Про освіту» з 1 вересня 2018 року початкова школа першою починає реалізовувати нову освітню політику держави. Це викликало необхідність підготовки вчителів до навчання першокласників за новим Державним стандартом початкової освіти шляхом опанування новітніх практик, технологій, методик, форм, методів професійної діяльності на засадах інноваційних освітніх підходів, розв'язання проблем щодо впровадження компетентісно зорієнтованого, діяльнісного й інтегрованого підходів в освітній процес школи I ступеня. Саме такий учитель допоможе кожній дитині розкрити та розвинути її здібності, таланти й можливості на основі партнерства між педагогом, учнем і батьками.

У Волинському ІППО відповідно до Плану заходів на 2017–2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 903-р, розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 17-р «Про додаткові заходи щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників у 2018 році», наказів Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 р. № 34 «Про деякі організаційні питання щодо підготовки педагогічних працівників для роботи в умовах Нової української школи» і № 36 «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти», з метою підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності вчителів, які у 2018/2019 навчальному році навчають учнів перших класів відповідно до Концепції «Нова українська школа», реалізації завдань нового Державного стандарту початкової освіти, основних напрямів державної політики у галузі освіти організовано та проведено протягом лютого–червня 2018 року навчальні тренінги для вчителів, які будуть навчати учнів перших класів з 1 вересня 2018 року.

Навчання педагогів складалось з двох етапів: дистанційного курсу на освітній платформі EdEra та очних сесій.

Зміст навчальних занять відповідав Типовій програмі, що затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 р. № 36 «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти» та був доповнений у вибірковій складовій темами, що відповідали запитам слухачів.

Очні сесії проходили у формі тренінгових занять.

Підвищення кваліфікації пройшли 1043 педагоги області, які у 2018/2019 навчальному році навчають першокласників. Навчальні заняття на очних сесіях відбувались у двадцяти локальних центрах. З учителями працювали тренери МОН України, регіональні тренери-педагоги та тренер від LEGO Foundation.

Тренери О. П. Муляр та Л. М. Никитюк навчали тренерів-педагогів. Кожне тренінгове заняття було ними детально продумано. Матеріали цих занять стануть допоміжними для тренерів-педагогів, учителів початкових класів. Подаємо розробки тренінгів за модулями:

- Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів.
- Педагогіка партнерства: сутність, основні принципи. Тема «Робота з батьками».
- Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи. Тема «Множинний інтелект: інструмент для дослідження і розвитку особистості».

С. М. Єндрущук,
завідувач відділу початкового навчання та дошкільного виховання ВПШО

Л. М. Никитюк,
методист відділу початкового навчання та дошкільного виховання ВПШО

МОДУЛЬ «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів»

Загальний огляд

Під час тренінгу слухачі ознайомляться із цілями формульовального оцінювання у початковій школі, основними аспектами процесу оцінювання та надання зворотного зв'язку, усвідомлять способи організації оцінювання у сучасній школі.

Цілі

Учасники:

- ознайомляться з цілями оцінювання у сучасній школі та суттю поняття «формульовальне оцінювання»;
- відтворять алгоритм вербального оцінювального висловлювання вчителя;
- запропонують методи оцінювання навчальної діяльності учнів;
- зрозуміють важливість використання формульовального оцінювання у сучасній школі;
- ознайомляться зі структурою портфоліо, свідомством оцінювання досягнень у першому класі.

Огляд теми (орієнтовний розклад)

Вправа	Час, хв	Матеріали
Мозковий штурм. Дискусія «Для чого ми здійснюємо оцінювання?»	20	Папір А-1, маркери. Презентація
Що таке формульовальне оцінювання?	20	Папір А-4, маркери. Презентація
Алгоритм вербального оцінювального судження	25	Роздавальний матеріал № 1
Методи оцінювання навчальних досягнень учнів «Тортик методів»	25	Презентація. Папір А-1, маркери
Портфоліо. Структура портфоліо	20	Презентація. Роздавальні матеріали № 2 і № 3
Свідомство досягнень	20	Роздавальний матеріал № 4
Рефлексія		

Вправа 1. Для чого ми здійснюємо оцінювання?

Мета: ознайомити педагогів з цілями оцінювання у сучасній школі.

Виконання:

1. Запропонувати учасникам відповіді на запитання, навіщо ми здійснюємо оцінювання. Вказані думки зафіксувати на великих аркушах (А-1).
2. Продемонструвати учасникам презентацію для ознайомлення із цілями оцінювання в початковій школі. Запропонувати розтлумачити їх розуміння.
 - Порівняння наявного рівня сформованості компетентності з очікуваними результатами.
 - Моніторинг прогресу учня.
 - Визначення дітей з особливими освітніми потребами.

– Оцінювання методів викладання.

– Надання інформації батькам.

– Підтримка учнів у самооцінюванні.

Підсумок: Підкресліть, що оцінювання особливо впливає на формування самооцінки школяра та має мотиваційну функцію.

Вправа 2. Що таке формульовальне оцінювання?

Мета: ознайомити педагогів із суттю поняття «формульовальне оцінювання».

Виконання:

1. Запропонувати учасникам індивідуально на стикерах записати визначення поняття «формульовальне оцінювання».

2. Об'єднати їх у мікрогрупи. У групі обговорити напрацьовані матеріали (прикріпити стикери по краях екрана) і створити спільне для групи визначення поняття (записати у центрі екрана).

Формульовальне оцінювання – це...

Вправа 3. Алгоритм вербального оцінювального судження

Мета: встановити алгоритм вербального оцінювального висловлювання вчителя.

Виконання:

1. Об'єднайте учасників у групи. Роздайте матеріал № 1 із переліком тверджень для вербального судження. Нехай слухачі відновлять алгоритм судження, що, на їх думку, буде логічно обґрунтованим (розташують твердження у правильній послідовності). У презентації запропонуйте відновлений алгоритм.

2. Запропонуйте кожній групі навести приклад вербального оцінювального судження педагога на якийсь конкретний вид діяльності учня.

Підсумок: Нагадайте учасникам, що важливо наприкінці судження вселити віру в зусилля учня.

Алгоритм вербального оцінювання

1. Відзначити позитивні аспекти відповіді та успішно виконані завдання.

2. Чітко (у доброзичливій формі) назвати допущені помилки та недоліки (так, щоб учень усвідомив свої прорахунки).

3. Визначити шляхи заповнення прогалів у знаннях, дати рекомендації щодо вдосконалення практичних навичок із зазначенням конкретних джерел інформації, розділів навчального матеріалу та способів діяльності.

4. Висловити доброзичливу віру в те, що учень попрацює додатково, докладе необхідних зусиль і досягне вищих результатів.

Перелік тверджень для вербального судження (роздавальний матеріал № 1)

– Чітко (в доброзичливій формі) назвати допущені помилки та недоліки (так, щоб учень усвідомив свої прорахунки).

– Висловити доброзичливу віру в те, що учень попрацює додатково, докладе необхідних зусиль і досягне вищих результатів.

– Відзначити позитивні аспекти відповіді та успішно виконані завдання.

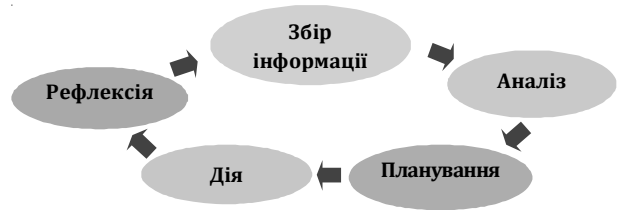
– Визначити шляхи заповнення прогалів у знаннях, дати рекомендації щодо вдосконалення практичних навичок із зазначенням конкретних джерел інформації, розділів навчального матеріалу та способів діяльності.

Вправа 4. «Тортик методів»

Мета: допомогти вчителям зрозуміти доцільність використання методів оцінювання навчальної діяльності учнів.

Міні-лекція. Коли починати оцінювання? Основні аспекти процесу оцінювання (за навчально-методичними матеріалами «Порадник для вчителя»).

Розглянути **п'ять компонентів «Циклу оцінювання (за принципом реагування)»** і розташувати їх у циклічній послідовності.

Виконання вправи:

1. Запропонуйте учасникам намалювати торт і поділити на сегменти. У сегментах назвати методи оцінювання, відомі їм.

2. За допомогою презентації продемонструйте учасникам, які є методи.

- Поточне оцінювання/контроль.
- Спостереження.
- Портфоліо.
- Тестування/перевірочні завдання.
- Звіти (характеристики) батьків, педагогів.
- Скринінг (одномоментна оцінка).
- Діагностика (оцінювання фахівцями).

Підсумок: *Ще раз нагадайте, що усі ці методи служать учителю для збору інформації про досягнення учня.*

Вправа 5. Портфоліо. Структура портфоліо

Мета: ознайомити учасників із видами портфоліо та його структурою.

Об'єднайте учасників у групи. Роздайте учасникам роздавальний матеріал № 2, де на пелюстках квітки розміщено певні характеристики методу. Учасникам потрібно відгадати, про який метод ідеться, скласти пелюстки у формі квітки, а всередині записати назву методу.

Характеристики методу (портфоліо) (Роздавальний матеріал № 2)

Міні-лекція

Про види портфоліо (матеріали презентації).

Ознайомте учасників зі структурою учнівського портфоліо (*роздавальний матеріал № 3*).

Структура учнівського портфоліо

На сьогодні яких-небудь жорстко встановлених правил і вимог, що регламентують структуру портфоліо учня початкової школи, немає. Тому рекомендується використовувати зазначений нижче перелік розділів, які дають можливість повною мірою досягти цілей.

Титульний аркуш «Це Я».

«Мої фотографії»

«Моя сім'я»

«Що я вмію і люблю робити»

«Я люблю робити...»

«Мої захоплення»

«Мій режим дня»

«Моя улюблена їжа»

«Мої досягнення і плани»

«Мої досягнення»

«Моя зайнятість у гуртках, секціях і клубах»

«Моя творчість» (літературні роботи)

Вправа 6. Свідоцтво досягнень

Мета: ознайомити учасників зі свідоцтвом досягнень.

Запропонуйте учасникам заповнити свідоцтво (*роздавальний матеріал № 4*), висловити свої пропозиції та рекомендації щодо його вдосконалення.

7. Рефлексія

МОДУЛЬ «Педагогіка партнерства: сутність, основні принципи»

Тема «Робота з батьками»

У різні епохи люди розмірковували над таємницями становлення особистості. Ще Гельвецій стверджував, що люди не народжуються, а стають тими, ким вони є.

Дві могутні сили діють у сфері виховання підростаючого покоління – сім'я і школа. Об'єднати їх, спрямувати на вдосконалення навчання й виховання дітей – важливе, але нелегке завдання.

Першоосновою розвитку дитини як особистості є виховання в сім'ї. Якщо сім'я зацікавлена у вихованні особистості, то зусилля школи потроюються; якщо ж така співпраця не вдалася, зусилля школи зменшуються аж на дві третини.

Ставлення батьків до проблем виховання дітей не є однозначним. Дехто визнає відповідальність за навчання та виховну діяльність своїх дітей. Інші вважають, що виховувати дитину має сім'я, школа й суспільство, тому відповідальність ділиться порівну. А деякі батьки взагалі знімають із себе відповідальність за виховання своїх дітей.

Але ж саме сім'я є мікромоделлю суспільства, через яку дитина засвоює моральні норми, духовну культуру, національні та загальнолюдські цінності, отримує перший соціальний досвід співжиття з іншими людьми на принципах взаємоповаги та цінування кожного як самодостатньої особистості. Тож гуманні взаємини в сім'ї – необхідна умова формування психічного, емоційного й морального розвитку дитини, її підготовки до ширших, різномірних контактів поза сімейним мікросередовищем. На нашу думку, вчителям важливо так налагоджувати взаємини з батьками, щоб донести до їх відома величезну роль сім'ї у формуванні особистості. Адже сім'я – одне з основних джерел соціалізації молодшого школяра.

Батьки мають сприяти процесу соціального становлення дітей, зокрема:

- передаванню соціального досвіду від старшого покоління молодшому;
- засвоєнню дитиною моральних норм, духовних цінностей, зразків поведінки;
- формуванню в дитини суб'єктивних регуляторів поведінки;
- становленню особистості молодшого школяра.

Від того, наскільки успішно сім'я розв'язує це складне завдання, значною мірою залежить психічне здоров'я дитини, успішне навчання й адаптація до різних соціальних інститутів, людей, життєвих обставин.

Сімейний вплив відзначається високою емоційністю – відносини батьків і дітей базуються на почутті любові та прихильності. Материнське тепло й турбота, батьківська віра й підтримка потрібні молодшому школяреві не менше, ніж свіже повітря, калорійна їжа, іграшки й розваги.

Досвід роботи в школі дає змогу стверджувати, що сім'я має більше можливостей для виховання молодшого школяра, ніж школа, бо, по-перше, у ній об'єднані люди різного віку, статі, роду занять; по-друге, дорослі можуть впливати на дитину в різних життєвих ситуаціях – удома, на вулиці, у гостях, у відпустці (це робить сімейний вплив різноманітним і гнучким); по-третє, однією дитиною, як правило, опікуються кілька дорослих (на противагу школі).

Повсякденна турбота про батьків, родичів, друзів, сусідів, вихователів має стати основним напрямком організації дитячих буднів. Творення чогось для інших плідно впливає на самостворення особистості, оскільки породжує в ній найкращі й найсвітліші риси – безкорисливу енергійність, насолоду від власної спроможності й незамінності для інших людей, щирість, добро, ніжність. У житті дитини має бути рівновага між тим, що вона одержує, і тим, що віддає. Слід зауважити, що переважання розумової праці над практичною діяльністю культивує звичку дитини зневажливо ставитися до домашніх справ і до того, хто щось створює для іншого. Таке життя робить із дитини споживача, який прагне лише брати, нічого не віддаючи натомість.

Школа й батьки відповідають за формування в молодшого школяра двох найважливіших механізмів: саморозвитку (творчої активності дитини) й самозбереження. Дорослі відповідають за виховання в дитини вміння розуміти вимоги інших, готовності реагувати на них, здатності формувати власне судження, обґрунтовувати свою думку, у разі необхідності відстоювати її, виявляти гнучкість у стосунках, поступатися, бути вихованим і справедливим, допомагати іншим за власним бажанням, бути щирим у взаєминах, а також обов'язковим і доброзичливим,

стримувати заздрощі, гідно вигравати й програвати, співчувати слабшому, бути вдячним за виявлені прихильність і турботу, відстоювати власну гідність тощо.

Батькам не завадить зайвий раз нагадати, що атмосферу любові й дружби в родинному колі створюють спільні духовні інтереси, праця та дозвілля, щирі розмови.

Беручи до уваги надзвичайно відповідальні завдання й обов'язки сім'ї щодо виховання підростаючого покоління, потрібно навчати не лише учнів, а й їхніх батьків.

У сьогоденному динамічному світі родину визначають за новими ознаками: як партнерів, активних помічників учителя, а не пасивних спостерігачів. Успішний зв'язок на засадах партнерства може бути досягнутий лише двома основними шляхами:

1. Послідовне двостороннє спілкування.
2. Різноманітні шляхи залучення до співпраці.

Посилання, якими можна скористатися

<https://www.youtube.com/watch?v=QjotHloi8co>

<https://www.youtube.com/watch?v=0dpaOWYpFtc>

https://www.youtube.com/watch?v=EhPiA_joM54

1. Знайомство

Проводиться з метою активізувати батьків, підготувати їх до подальшої роботи.

Всі учасники сідають у коло, кожен почергово називає своє ім'я і рису характеру, яку б він хотів виховати у своїх дітях.

2. Вправа «Сонечко»

Мета: прийняти правила для продуктивної співпраці учасників батьківського колективу.

Хід вправи

Тренер дає кожному учасникові по три маленьких папірці жовтого кольору і просить записати на них кілька умов співпраці батьків для ефективної роботи у колективі (кожну на окремому аркуші).

Потім об'єднує у групи, яким дає завдання: на великому аркуші паперу намалювати сонечко й у вигляді променів прикріпити до нього папірці з написаними умовами. В одному промені – ті пропозиції умов, що збігаються за змістом.

Потім учасники спільно переформулюють пропозиції умов у вигляді правил співпраці, необхідних для взаємодії батьків.

3. Вправа «Очікування»

Мета: усвідомити власні очікування від інформації, яку буде отримано.

Педагог-тренер нагадує учасникам, що вони обговорюють важливість участі батьків у становленні дитячої особистості. Тренер пропонує кожному учасникові назвати власні очікування від зборів. Кожне висловлювання записується на окремих стикерах у формі птаха і приклеюється на плакат із зображенням небес.

4. Вправа «Фортеця»

Мета: дати учасникам можливість усвідомити вагомість сім'ї як цілісного механізму.

Педагог за допомогою різнокольорових жетонів об'єднує учасників у дві групи. Кожна група – це імпровізована «сім'я».

Завдання:

- Придумати склад сім'ї (члени сім'ї).

Презентація цього завдання проходить у вигляді сімейного фото, що оживає. Кожен член сім'ї розповідає про себе. По черзі обидві сім'ї представляють свою фотоісторію. Педагог ще раз наголошує на різноманітності соціальних зв'язків, що створюються в сім'ї, та підкреслює її унікальність як середовища для спілкування й емоційної підтримки близьких людей.

- Придумати гасло для своєї сім'ї.

Кожна група придумує гасло і записує його на прапорі. Прапори розміщуються на «вежах» (на дошці).

– Розробити зміст сімейного герба та оформити його.

Кожна команда отримує фрагмент ватману в формі герба. Команди представляють герб своєї сім'ї та розміщують його над входом до «вежі фортеці» (на дошці).

На маленьких «цеглинках» (аркушах паперу) учасники пишуть маркерами, що у їх розумінні – сім'я. Далі зміцнюють фортецю своїми цеглинками, прикріплюють їх на аркуші.

На «східцях» прописують конкретні кроки до створення міцної, щасливої, гармонійної сім'ї. Сходинки прикріплюють біля входу в фортецю, одна за одною.

5. Вправа «Ниточки»

Мета: продемонструвати важливість сім'ї у житті дитини.

Перед початком вправи педагог просить учасників сісти півколом, щоб утворити своєрідний амфітеатр. Після цього просить підвестися та підійти до нього дев'ять добровольців. Він проводить короткий інструктаж для добровольців-акторів. Кожний актор отримує картку формату А-4 з відповідним написом («ДИТИНА», «СІМ'Я», «ДІМ», «ОСВІТА», «ТУРБОТА», «РАДІСТЬ», «ЛЮБОВ», «НАДІЯ», «ВІРА») та прикріплює скотчем до грудей. У руках педагога тримає ниточки, якими буде поєднувати дитину з іншими героями історії.

Учасники стають спиною до аудиторії і повертаються лише після відповідних слів педагога, в яких згадується поняття, роль якого отримав учасник.

По закінченні вправи педагог пропонує відповісти на такі питання:

- Які почуття викликала у вас ця історія?
- Що ілюструє ця історія?
- Що саме у важку хвилину допомогло хлопчику подолати життєві негаразди?

«Де зникає надія, там виникає пустота» (Леонардо да Вінчі).

«Надія – посох любові» (Вільям Шекспір).

Текст до вправи «Ниточки»

Зараз я розповім вам історію, яка складена на основі реальних фактів. Отже, була собі дитина (на цих словах повертається до глядачів учень, що грає роль дитини). Вона була дуже щасливою. В неї були мама, тато, бабуся, дідусь та старший брат. У дитини була сім'я (педагог вводить учасника з картою «СІМ'Я» та з'єднує ниткою; далі так само). Була вона щасливою й тому, що в її сім'ї жили тепло та взаєморозуміння. Сім'я була по-справжньому дружною.

Наша дитина мала дім, у якому панували затишок та злагода. Дитина почувалася в ньому, як у палаці, що захищає від усіляких незгод.

Дитина ходила до школи, отримувала освіту. Вчилася добре, старанно. Вчителька постійно ставила її за приклад: «Яка ж дитина талановита! Яка розумна! Обов'язково стане Нобелівським лауреатом...».

Про нашу дитину турбувалися кожної хвилини. Дитина відчувала кожного дня радість спілкування з друзями, ровесниками. Вона по-справжньому вмiла гратися. Була вигадником найрізноманітніших витівок та забав.

Вона була нагородованою, мала домівку і сім'ю, друзів та можливість навчатися. Була справді зігріта любов'ю. Любов із задоволенням оселилася в її серці.

А ще там жила надія. Надія на краще. Надія на завтрашній день, на мирне існування.

Дитина вірила, що це її радісне буття буде тривати вічно. Віра допомагала їй у скрутні хвилини, даруючи крила наснаги та впевненості у майбутньому.

...Та трапилось невинувачене. Сталося те, про що болісно до крику говорити.

Одного разу тато, бабуся, дідусь та старший брат поїхали на дачу, а в дорозі потрапили в автокатастрофу... Гуркіт! Скрегіт металу! Смерть. Так у дитини від великої сім'ї залишилась лише її частина – мама. Та й мама протрималася недовго... свій біль почала ховати у спиртних напоях... перетворилася у п'яницю. Поступово алкоголь став на перше місце, витіснивши, ні, викинувши із життя дитину. Так обірвалася ниточка, зв'язок дитини з сім'єю. *(Педагог обриває ниточку, що зв'язувала дитину і сім'ю. Далі він працює за подібним алгоритмом).*

Дитина опинилася на вулиці. Домівки в неї не стало... Там вона нікому не була потрібною. *(Педагог обриває нитку «Дитина–сім'я»).*

До школи ходити ніколи. Треба думати про їжу та ночівлю... яка тут може бути освіта? *(Педагог обриває нитку «Дитина–освіта»).*

Вулиця... постійні злидні... затравлений погляд... Дитина, як звіряток, яким набавились та викинули геть... Речі, які раніше радували, – тепер недосяжні, в минулому... Не стало радості в житті дитини! *(Педагог обриває нитку «Дитина–радість»).*

Нікому вона не потрібна. Усюди зайва та небажана. Ніхто про неї більше не турбувався... *(Педагог обриває нитку «Дитина–турбота»).*

Любов, що колись заповнювала серце, перетворилася на злість та образу... «Чому я? Чому це сталося? Чому дорослі проходять осторонь мене? Чому мене цураються?»... *(Педагог обриває нитку «Дитина–любов»).*

Дитина дійшла до межі... Далі – пустота... *(На цих словах педагог торкається ниточок Надія та Віра й робить 30-секундну паузу, дивлячись в аудиторію. Потім відпускає їх, не розірвавши, й продовжує).*

Та десь-таки глибоко у серці дитини тліла іскра надії, а крила віри могутнім птахом тримали дитину з останніх сил... Надія та віра у те, що все, що сталося, – це лише страшний сон... Що все минеться... Що скоро прийде спасіння...

Спасіння для нашої дитини прийшло... Бо зустріла небайдужу людину, яка встановила опіку над нею... *(Педагог обирає із залу навмання будь-яку людину, яка по черзі за його словами буде відновлювати зв'язки, з'єднувати ниточки, зав'язуючи у вузлики).*

Не одразу – з часом віра та надія воскресили у дитячому серці любов... *(З'єднуються вузликом нитка «Дитина–любов»).* Бо в житті нашої дитини з'явилася

нова, нехай не така, як колись, але сім'я. *(З'єднуються вузликом нитка «Дитина–сім'я»).*

Знову з'явився дiм. *(З'єднуються вузликом нитка «Дитина–дiм»).* Вона знову пішла до школи. *(З'єднуються вузликом нитка «Дитина–освіта»).*

Про неї знову турбувались... *(З'єднуються вузликом нитка «Дитина–турбота»).*

Вона почала радіти – затишку, спокою, увазі, світанкам та заходам сонця, можливості знову бути дитиною. *(З'єднуються вузликом нитка «Дитина–радість»).*

Все було позаду... І начебто усі зв'язки відновлено... Але... але погляньте на вузлики, що залишилися у долі дитини. Ці вузлики нагадують шрами, які на негоді ниють, нагадуючи про себе. І чи загояться вони, невідомо. Та ось любити дитина навчилася ще міцніше, цінувати кожну щасливу хвилину ще яскравіше. В її серці навіки оселився могутній птах із душею надії та крилами віри.

6. Вправа «Цінності»

Бути хорошим – це шляхетно, але ж навчити інших бути хорошим – шляхетніше.

Марк Твен

Мета: дати учасникам можливість відчути вагомість своїх переконань і життєвих цінностей.

Тренер дає учасникам аркуш із переліком цінностей (додається) і пропонує, ознайомившись з ними, визначити десять, яким вони надають перевагу. Потім із десяти виділити п'ять, а з п'яти проранжувати три основних для кожного на даному етапі життя.

Учасникам пропонуємо записати кожну із трьох цінностей на окремих аркушиках (попередньо роздати). Тоді тренер говорить: «Подаруйте, будь ласка, одну цінність із трьох вибраних» (збирає в корзинку). «Подаруйте ще одну цінність».

Якщо батьки відмовляться віддавати цінність, – не наполягайте. В учасників залишилося по одній цінності.

Обговорення:

- Яку цінність ви залишили? Чому?
- Які цінності ви подарували?
- Що ви відчували, коли їх віддавали?
- Що значило для вас подарувати цінність?

На завершення тренер віддає учасникам подаровані ними цінності, щоб кожен відчув себе комфортно.

Виконання цієї вправи вимагає від педагога-тренера довіри до батьків, поваги до них. Тільки за таких умов можна висловити свою позицію.

Після виконання цієї вправи важливо зробити висновок, що в кожного з нас є своя особиста позиція, яка ґрунтується на наших переконаннях і цінностях. Тільки переживши вагомість їх для кожного з нас, ми можемо дійсно робити власний вибір, приймати рішення і виховувати ці надбання у своїх дітях.

Можливий варіант проведення вправи «Цінності» по-іншому, наприклад:

Вправа «Діамант цінностей»

Мета: сформувати бачення й усвідомлення учасниками особистих цінностей; допомогти встановити їх індивідуальну ієрархію; визначити серед них місце здоров'я.

Необхідні матеріали: картки з переліком цінностей для кожного учасника, стикери (не менше ніж по 9 шт. на кожного учасника).

Хід проведення

Слова тренера

Ми вже знаємо, які цінності існують та як вони класифікуються. Нагадаємо: «Цінність – властивість чого-небудь задовольняти прагнення людини, що таким чином робить цей предмет цінним». Зрозуміло, що цінності – це щось особисте, індивідуальне. Саме зараз ми присвятимо увагу цінностям кожного з вас та визначимо їх пріоритетність.

Далі тренер роздає кожному учасникові картку з переліком цінностей (*додаток*). Він зазначає, що в кожній картці є вільний рядок: якщо якась важлива для учасника цінність не увійшла до переліку, її можна дописати.

Тренер просить учасників уважно прочитати усі цінності та вибрати з них дев'ять, найважливіших для себе. Роздає кожному стикери.

Далі тренер пропонує кільком учасникам (за бажанням) пояснити свій вибір.

Варто наголосити, що повного збігу цінностей важко знайти – все залежить від індивідуальності та досвіду кожного з нас. Тренер зазначає, що зараз учасники обрали важливі для себе цінності, проте серед них можуть бути більш та менше важливі. Він пропонує визначити пріоритетність обраних цінностей та приклеїти стикери на аркуші паперу в такій послідовності:

Рядок 1 – **одна** цінність із максимально важливим значенням.

Рядок 2 – **дві** цінності з дещо меншим, ніж перша, особистим значенням.

Рядок 3 – **три** цінності зі ще меншим значенням.

Рядок 4 – **дві** менш важливі порівняно з попередніми.

Рядок 5 – **одна** – найменш важлива із дев'яти обраних.

До уваги тренера! Важливо наголосити, що кожна цінність має бути записана на окремому стикері.

Варто зазначити, що таке розміщення цінностей нагадує діамант («діамант моїх цінностей»).

Обговорення:

- Що означають для Вас ці дев'ять цінностей?
- Чи складно було визначити пріоритетність? Поясніть.
- Чому саме так Ви склали свій діамант?
- Чи замислювалися Ви раніше над своїми цінностями?
- Як Ви думаєте, чи такі ж цінності зазначають члени Вашої родини?

Поясніть.

Висновок тренера. Цінності є важливою складовою життя особистості, її поведінки. Вони розкривають сутнісні характеристики людини, є неповторними, як і кожна особистість. Не пізнавши своїх цінностей, людина не зможе визначити пріоритети, чітко сформулювати цілі своєї діяльності й усього свого життя. Усвідомлення власних цінностей дозволяє по-новому подивитися на себе, оточуючих і реалізувати власний творчий потенціал.

Варто з батьками проговорити, які цінності Ви хотіли б виховати у своїх дітей.

7. Вправа «Дитина очима батьків», або «Бінго»

Мета: допомогти батькам краще пізнати дитину.

Кожному учасникові дається аркуш паперу А-4. Необхідно скласти його вертикально навпіл, а потім без ножиць або будь-яких інших ріжучих предметів, тільки руками, «вирізати» фігурку «Бінго» – силует дитини (*додаток*). Після цього кожен учасник пише на «Бінго» мрію своєї дитини (на голові), захоплення (на руці), улюблену книгу (казку чи оповідання) (на руці), страву (на нозі) та місце відпочинку (на нозі), розставляючи таким чином, як показано на малюнку.

Захоплення	Мрія	Улюблена книга
Улюблене місце відпочинку		Страва

На наступному етапі учасники підходять один до одного і мають знайти й записати у відповідних частинах «Бінго» імена тих дітей, з ким у них зійшлась одна чи кілька позицій.

Обговорення:

- Чи є учасники, у яких збіглися всі позиції?
- У кого зійшлося декілька позицій?
- У кого не збіглася жодна позиція?
- Про що ми можемо сказати, аналізуючи цю вправу?

Примітка. Можна запропонувати розглянути «Бінго», виготовлене заздалегідь кожною дитиною про себе. Дізнатися, чи зійшлися позиції батьків і дітей. Обговорити ситуацію.

8. Вправа «Рука допомоги»

На пальцях долоні можна прописати шляхи вирішення проблеми чи поради щодо її вирішення.

9. Підсумок

Тренер-учитель дає учасникам стикери, вирізані у вигляді листа, і пропонує записати телеграму із семи слів про доцільність розглянутої проблеми.

Пам'ятка

Становлення дитячої особистості

Коли дитину оточує критика, вона зникає засуджувати. Коли дитину оточує ворожість, вона зникає воювати. Коли дитину оточують насмішки, вона стає надміру сором'язливою.

Коли дитина постійно живе з почуттям сорому, вона набуває комплексу провини.

Коли дитина живе в атмосфері толерантності, вона вчиться бути терпимою.

Коли дитина живе в атмосфері підтримки, вона вчиться бути впевненою в собі.

Коли дитину хвалять, вона вчиться цінувати інших. Коли дитина живе в атмосфері чесності, вона вчиться бути справедливою.

Коли дитина живе в атмосфері безпеки, вона вчиться довіряти іншим.

Коли дитина живе в атмосфері схвалення, вона вчиться любити себе.

Коли дитина живе в атмосфері відкритості, довіри, прийняття, доброзичливості, вона вчиться знаходити любов у цьому світі.

Додатки

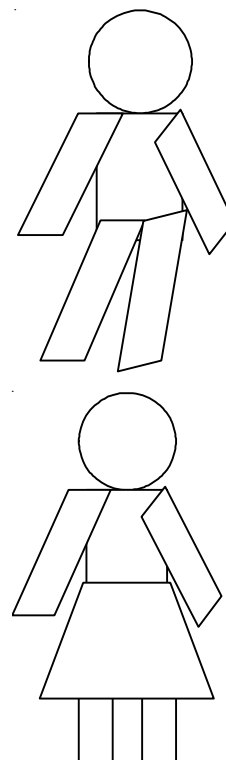
До вправ «Цінності» або «Діамант цінностей» КАРТКА З ПЕРЕЛІКОМ ЦІННОСТЕЙ

Додаток 1

Воля (сила волі)	Самодисципліна
Наполегливість	Незалежність
Відвертість	Рішучість
Скромність	Прагнення до знань
Здатність розуміти	Логічність
Самоповага	Практичність
Довіра	Дипломатичність
Віра	Кохання
Краса	Розум
Терпіння	Досконалість
Сила	Доброта
Вірність	Совість
Ніжність	Гнучкість
Щирість	Багатство
Життєрадісність	Свобода
Благополуччя	Визнання
Надія	Саморозвиток
Неординарність	Реалізація внутрішніх можливостей (самореалізація)
Уміння спілкуватися	Відчуття радості й повноти життя
Винахідливість	Відповідальність
Гідність	Здоров'я
Мудрість	Гармонія в сім'ї
Друзі	Цікава робота
Принциповість	Творчість

До вправи «Бінго»

Додаток 2

О. П. Муляр,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів ВШПО

МОДУЛЬ «Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи»

Тема «Множинний інтелект: інструмент для дослідження і розвитку особистості»

План

1. Філософія початкової школи – формування емоційного інтелекту.
2. Поняття множинного інтелекту.
3. Типи інтелекту за Г. Гарднером.
4. Методика визначення множинного інтелекту.

Ми лише тоді можемо добре виховувати дитину, коли знаємо, що вона відчуває, до чого вона здатна, чого вона хоче. Щоб це знати, потрібне глибоке знання психології.

Й. Г. Песталоцці

Емоційний інтелект – це група здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій та емоцій оточуючих.

- Учні з високим рівнем емоційного інтелекту:
- добре розуміють почуття інших людей;
 - можуть ефективно керувати власною емоційною сферою;
 - їхня поведінка в суспільстві більш адаптивна;
 - вони легше досягають цілей у соціумі.

Складниками емоційного інтелекту є:

- саморозуміння (усвідомлення власних емоцій, впевненість у собі, самоповага, самоактуалізація);
- комунікативний потенціал (емпатія, соціальна відповідальність);
- адаптаційні здібності (вміння вирішувати проблеми, долати труднощі тощо);
- антистресовий потенціал (самоконтроль, стресостійкість).

Для розвитку емоційного інтелекту учнів необхідно в зміст підручників включати інформацію, завдання, ілюстративний матеріал, що активізують емоційні процеси, емпатію, рефлексію, мотивацію тощо.

Всі ці компоненти сприяють повноцінному емоційному розвитку учнів. Наприклад, ефективним є моделювання в змісті підручника різних комунікативних ситуацій.

Навчальна інформація з метою розвитку емоційного інтелекту має подаватись у вигляді змодельованих ситуацій, в яких враховано вікові психологічні особливості учнів.

Після ознайомлення з матеріалом, де передбачено виникнення у дітей певних емоцій, доцільно включати елементи рефлексивних занять, дій, спрямованих

на самоаналіз емоційного стану та емоцій однокласників.

ЯК НАВЧАЄТЕСЬ ВИ? Якби хтось мав навчати вас керувати літаком, ядерної фізики, китайської мови та ін., то що він/вона повинен був би знати про Вас (найбільш прийнятний спосіб навчання), щоб Вас було легше навчати?

- Потребує багато часу / вчить дуже швидко.
- Дуже самостійний / дуже залежний.
- Має хорошу зорову пам'ять / має погану зорову пам'ять.
- Добре запам'ятовує на слух / погано запам'ятовує на слух.
- Добре сприймає на дотик / погано сприймає на дотик.
- Дуже активний / дуже врівноважений.
- Дуже говіркий / дуже стриманий.
- Більше зацікавлений процесом / більше зацікавлений у результаті.
- Мислить конкретно / мислить абстрактно.
- Дуже організований та слідує встановленому порядку / дуже гнучкий та підходить до всього творчо.

У 1904 році на вимогу міністра освіти Франції психолог Альфред Біне з групою колег розробив методи, за допомогою яких можна було визначити, які студенти молодших курсів можуть отримати незадовільні оцінки, щоб привернути додаткову увагу викладачів до них. Так з'явилися перші тести інтелекту. Декількома роками пізніше вони з'явилися у Сполучених Штатах і набули там широкого розвитку як тести «IQ» (коефіцієнта інтелекту).

Майже через 80 років після появи перших тестів інтелекту психолог Гарвардського університету Г. Гарднер поставив їх під сумнів.

Стверджуючи, що поняття «інтелект» було визначено надто вузько, він у книзі «Структура розуму» (1983) запропонував розрізнити щонайменше сім основних типів інтелекту.

Говард Гарднер (Howard Gardner) – американський психолог, фахівець в галузі клінічної психології і нейропсихології, викладач когнітивної психології і освіти Гарвардського університету (США).

Г. Гарднер тривалий час досліджував можливості людського мозку. Він вивчав особливості мозку, пошкодженого в результаті інсульту або нещасного випадку, мозку обдарованих людей, розумово відсталих, представників різних етнічних культур. У результаті досліджень Гарднер зробив припущення, що інтелект не є чимось сталим.

Гарднер зазначає, що інтелект є не «річ», не якийсь пристрій, що знаходиться в голові, а «потенціал, наявність якого дозволяє індивідууму використовувати форми мислення, адекватні конкретним типам контексту».

Згідно з позицією Гарднера, інтелект це:

- 1) здатність створювати ефективні продукти або пропонувати послуги, що становлять культурну цінність;
- 2) набір навичок, що дозволяє індивідууму вирішувати життєві проблеми;
- 3) здатність здобувати нові знання через вирішення проблем.

Він виділив сім основних видів здібностей людини, які не обмежуються вмінням добре рахувати або грамотно писати. Важливо вивчити людину з точки

зору її когнітивних здібностей. Г. Гарднер вважає, що люди з різним типом інтелекту по-різному сприймають, обробляють і засвоюють інформацію. Ця теорія відкрила альтернативний погляд на поняття таланту, розуму і здібностей.

Типи інтелекту за Г. Гарднером

1. Вербально-лінгвістичний.

Це словесні, мовні здібності. Люди з переважанням цього інтелекту найкраще сприймають інформацію через слова, легко висловлюють свої думки, можуть аргументувати, переконувати, гарно розмовляти. Чутливі до порядку, ритму і нюансів слів. Їм подобається працювати з текстами, писати листи, твори, читати. Звертають увагу на те, як їх співрозмовник висловлює свої думки, на правильність мови. У них хороша словесна пам'ять на імена, дати, назви, великий словниковий запас. Це інтелект журналістів, адвокатів, письменників, психотерапевтів, ведучих і тренерів.

2. Логіко-математичний.

Це операції з числами і логікою. Люди з переважанням цього інтелекту найкраще сприймають інформацію через логічні структури, такі як графіки, креслення, таблиці, діаграми і цифри. Їм подобається математика та інші точні науки. Можуть подумки робити різні перетворення з цифрами. Воліють висловлювати складні речі в простих формулах. Виражене абстрактне і конкретне, дедуктивне та індуктивне мислення. Це переважаючий інтелект ученого, програміста, економіста, бухгалтера.

3. Візуально-просторовий.

Люди з переважанням цього інтелекту найкраще сприймають інформацію через образне уявлення. У них хороша уява, координація рухів і пам'ять, розвинене почуття просторової орієнтації. Надають перевагу зображенням тексту. Щоб зрозуміти завдання, текст, їм потрібно зобразити на папері або представити його подумки. Добре фантазують. Добре розвинені творчі здібності. Це інтелект архітекторів, фотографів, художників, скульпторів, пілотів, механіків та інженерів.

4. Тілесно-кінестетичний.

Це інтелект тіла. Люди з переважанням цього інтелекту найкраще сприймають інформацію через відчуття та рухи. Люблять фізичну активність, їм важко всидіти на місці. У них добре розвинена моторика і тактильна пам'ять. Їм важливо помацати, відчути річ; люблять працювати руками: шити, в'язати, майструвати і т. п. Можуть добре копіювати жести і міміку оточуючих людей. Необхідний спортсменам, танцюристам, ремісникам, хірургам, акторам, фізіотерапевтам.

5. Музичний.

Люди з переважанням цього інтелекту найкраще сприймають інформацію через звуки, музику, ритми, тональність. Люблять розмірковувати вголос. Воліють знаходитися в музичному просторі: вчать, думають під музику. Хороший музичний слух і пам'ять. Часто, замислившись, постукують ритмічно пальцями. Переважає у композиторів, співаків, танцюристів.

6. Внутрішньоособистісний.

Здатність розуміти свій власний внутрішній світ. Люди з переважанням цього інтелекту найкраще сприймають інформацію через емоції і відчуття, пропускаючи її через себе, звертаючись до свого внутрішнього світу. Це індивідуалісти, які завжди покладаються на власний досвід, незалежність і самостійність. Добре вміють

усвідомлювати свої цілі й досягати їх. Волюють самостійно виконувати різні завдання і здатні до самоосвіти. Сильне прагнення до саморозвитку. Вчаться на власних помилках, не люблять підкорюватись загальним правилам. Це теологи, консультанти, люди вільних професій.

7. Міжособистісний.

Здатність розуміти інших людей і співпрацювати з ними. Люди з переважанням цього інтелекту найкраще сприймають інформацію через колективну роботу і спілкування. Прагнуть до лідерства. Можуть добре організувати людей, будувати взаємини, розуміють мотивації і настрої інших. Хороші дипломати. Не мислять себе без друзів. Краще запам'ятовують, якщо обговорюють інформацію з кимось. Переважає у соціальних працівників, психотерапевтів, менеджерів, політиків, учителів, посередників.

8. Натуралістичний.

Люди з переважанням цього інтелекту найкраще сприймають інформацію через спостереження навколишнього середовища: природу, рослини, тварин та ін. Їм подобається проводити різні дослідження, вивчаючи природні процеси. Часто помічають такі речі, які інші не беруть до уваги. Розуміють симбіотичні відносини у навколишньому середовищі. Схильні до продуктивної діяльності: садівництво, фермерство, полювання, вивчення біологічних наук. Це професії, пов'язані з природничими науками: сільське й лісове господарство, ветеринарія, екотуризм.

9. Екзистенціальний інтелект.

Один із найбільш складних типів. Таким людям властива робота з найглибшими питаннями, що стосуються людської сутності. Філософські думки можуть допомогти екзистенційному типу мислення висунути нову теорію про життя і смерть, зануритися в корінь буття людства чи сформулювати нову гіпотезу про виникнення Всесвіту. Крісло професора філософії ідеально підійде особистості з екзистенційним мисленням; неоганом також займатися політичною й агітаційною діяльністю, адже такі умови можуть вершити долю цивілізацій.

Кожна людина має всі типи інтелекту, хоча виражені вони по-різному: одні сильніше, інші слабше. Всі вони доповнюють, підсилюють один одного і працюють взаємопов'язано.

ПРАЦЮЄМО З ОПИТУВАЛЬНИКОМ

Відмітьте ті твердження про кожний з типів інтелекту, що відносяться до вас.

Після цього підрахуйте свої позначки за кожним із типів і визначте профіль свого інтелекту (типи інтелекту слід розташувати в порядку зростання кількості позначок).

ОПИТУВАЛЬНИК

ВИЗНАЧЕННЯ МНОЖИННОГО ІНТЕЛЕКТУ

Частина I

Заповніть кожну секцію, поставивши цифру «1» навпроти кожного твердження, яке, на Вашу думку, найкраще Вас описує. Якщо Ви відчуваєте, що твердження не зовсім Вам відповідає, залиште пусте місце навпроти нього. Наприкінці підрахуйте загальну суму балів у кожній секції.

Секція 1

___ Я люблю поділяти речі на категорії, базуючись на загальних характеристиках.

___ Екологічні питання є важливими для мене.
___ Такі види діяльності як похід у гори, туризм приносять мені задоволення.

___ Мені подобається працювати в саду.
___ Я вірю, що охорона природи – важливе питання.
___ Тварини є важливими у моєму житті.
___ Коли я викидаю непотрібні речі, звертаю увагу на те, чи їх можна переробити.
___ Мені подобалося/подобається вивчати біологію, ботаніку, зоологію.
___ Я проводжу багато часу на свіжому повітрі.
___ СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 1

Секція 2

___ Я легко схоплюю шаблони/моделі.
___ Я зосереджуюся на гаморі та навколишніх звуках.
___ Мені легко рухатися під певний ритм.
___ Мені завжди було цікаво навчитися грати на музичному інструменті.
___ Ритм у поезії захоплює мене.
___ Я запам'ятовую речі, коли вкладаю їх у певний ритм.
___ Мені важко зосередитися, коли слухаю радіо чи телевізор.
___ Мені подобаються різні стилі музики.
___ Музика набагато цікавіша, ніж драматичні вистави.
___ Запам'ятовування ліричних пісень легке для мене.
___ СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 2

Секція 3

___ Для мене корисні покрокові інструкції.
___ Ви рішення проблем є легким для мене.
___ Я легко впадаю в депресію, коли маю справу з неорганізованими людьми.
___ Я можу легко здійснювати підрахунки в голові.
___ Головоломки, що потребують з'ясування причини, приносять мені задоволення.
___ Я не можу розпочати завдання, поки не отримаю всі відповіді на запитання.
___ Структурованість допомагає мені бути успішним.
___ Робота над створенням бази даних у комп'ютері здається мені винагородною.
___ Я повинен бачити сенс речей, інакше залишаюся незадоволеним.
___ СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 3

Секція 4

___ Для мене важливо бачити свою роль у «великій картині».
___ Мені подобається обговорювати життєві питання.
___ Релігія важлива для мене.
___ Мені подобається споглядати твори мистецтва.
___ Вправи на релаксацію та медитацію здаються мені винагородними.
___ Мені подобається відвідувати місця, де можу перевести подих.
___ Мені подобається читати стародавніх та сучасних філософів.
___ Мені легко навчитися нових речей, коли розумію їхні цінності.
___ Мені цікаво, чи є інші розумні створіння у Всесвіті.
___ Вивчення історії та стародавньої культури допомагає мені бачити перспективу.
___ СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 4

Методичні публікації

Секція 5

- Я навчаюся краще, коли взаємодію з іншими.
 Чим більше людей, тим веселіше.
 Робота в малих групах дуже продуктивна для мене.
 Мені подобаються гамірні кімнати.
 Участь у політиці є важливою.
 Мені подобаються телевізійні шоу.
 Я – «командний гравець».
 Мені не подобається бути наодинці.
 Гуртки, клуби приносять мені задоволення.
 Я приділяю увагу соціальним питанням та причинам.
 СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 5

Секція 6

- Мені подобається робити речі своїми руками.
 Для мене важко тривалий час сидіти спокійно на одному місці.
 Мені подобається брати участь в іграх на свіжому повітрі, займатися спортом.
 Мені подобається невербальне спілкування, як, наприклад, мова жестів.
 Треноване тіло важливе для тренованого розуму.
 Мистецька діяльність та ручна праця – приємне проведення часу.
 Самовираження за допомогою танцю – це прекрасно.
 Мені подобається працювати з інструментами.
 Мені подобається активний стиль життя.
 Я навчаюся через практику.
 СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 6

Секція 7

- Мені подобається читати різну літературу.
 Коли я роблю нотатки, краще запам'ятовую та навчаюся.
 Я можу довірливо спілкуватися з друзями через листи, електронну пошту.
 Мені легко пояснити свої думки іншим.
 Я веду щоденник.
 Мені подобається розгадування кросвордів.
 Я пишу із задоволенням.
 Мені подобається гратися зі словами, як, наприклад, анаграми тощо.
 Мені цікаво вивчати іноземні мови.
 Мені подобається брати участь у дебатах чи публічних виступах.
 СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 7

Секція 8

- Я добре усвідомлюю свої моральні переконання.
 Я краще навчаюся, коли відчуваю емоційний контакт із предметом, який вивчаю.
 Чесність є важливою для мене.
 Моє ставлення впливає на те, як я навчаюся.

- Питання соціальної справедливості є важливими для мене.
 Робота наодинці може бути такою ж продуктивною, як і в групі.
 Перед тим, як розпочати щось робити, мені треба знати, чому це слід робити.
 Коли я вірю у щось, докладу 100 % зусиль.
 Мені подобається бути залученим у випадки, які допомагають іншим.
 Я можу виступити з протестом.
 СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 8

Секція 9

- Я можу викликати образи у думках.
 Перестановка меблів приносить мені задоволення.
 Мені подобається мистецька діяльність із використанням багатьох засобів.
 Я запам'ятовую краще, коли креслю тощо.
 Мистецтво приносить мені велике задоволення.
 Великі таблиці є чудовим інструментом для складання графіків, таблиць.
 Тривимірні головоломки приносять мені задоволення.
 Музичні кліпи дуже стимулюють мене.
 Я можу згадувати речі у ментальних образах.
 Я добре можу читати карти.
 СУМА ДЛЯ СЕКЦІЇ 9

Частина II

Просимо Вас підрахувати всі Ваші суми та помножити їх на 10:

Секція	Сума	Помножити на 10	Разом
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			

Частина III

Будь ласка, запишіть Ваші результати:

100									
90									
80									
70									
60									
50									
40									
30									
20									
10									
0									
	Секція 1	Секція 2	Секція 3	Секція 4	Секція 5	Секція 6	Секція 7	Секція 8	Секція 9

Література

- Гарднер Г. Структура разума: теория множественного интеллекта. Москва: ООО И. Д. Вильямс, 2007. 512 с.
- Дальке Р. Путешествие во внутренний мир. Целительные медитации. Санкт-Петербург: Весь, 2011. 288 с.
- Фопель К. Психологические принципы обучения взрослых. Проведение воркшопов: семинаров, мастер-классов. Москва: Генезис, 2010. 360 с.
- Що таке емоційний інтелект і як він впливає на життя. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2017/10/15/226957/>
- Теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера. URL: <http://existence-http://existence-journal.info>